

De Heraut

door de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het auteursrecht.

Zondag 2 April 1916. N°. 1993.

Dit blad wordt geregeld de *Vrijdag* aan de gesubscribeerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentiën aan de ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 98, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: *franco* aan huis, per drie maanden f1.20, voor België per jaar f5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned. Indië per jaar f6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f—10. Abonnementen worden aangegoten door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertentiën: van 1 tot 6 regels f1.20, voor elken regel meer f—20. Aanvragen en vermelding van leidegaven f—12 per regel.

Van de Volcinding.

CCIV.
ZESDE REEKS.
XXVII.

Toen zeide ik: Wee mij, want ik verga, dewij ik een man van onreine lippen ben, en ik woon in het midden eens volks, dat onrein van lippen is, want mijne oogen hebben den Koning, den HEERE der heerschers, gezien.
Jesaja 6: 5.

We komen thans tot de thugenaamde „grootste Profeten“, waaronder Jesaja als verreweg de meest majestueuse vanzelf op den voorgrond treedt. Jesaja's profetie verplaatst ons in de tweede helft der achtste eeuw voor Christus geboorte. Ook hier verschillen de rekenaars. Vroeger stelde men Jesaja's profetisch optreden meest van 758 tot 690 voor Christus; sinds stelden anderen voor Jesaja's profetische werkzaamheid een periode van 740 tot 700, doch hoe ook genomen, het is en blijft de tweede helft der achtste eeuw voor Christus, waarin zijn machtige profetische werkzaamheid valt. Voor een inzicht in den historischen samenhang geven we hier allereerst de tijdrekenkundige opvolging, die 't best de betekenis van Jesaja's optreden juist in deze periode doet uitkomen. Men zie uit deze tabel, hoe de vele Koningen in het koninkrijk van Juda, elkander zijn opgevolgd, en hoe ze zich over de vier eeuwen van David tot Zedekia verdeelen. Om het verschil dat thans in de tijdrekenkundige beschouwing al meer opkwam, geven we de oude en de nieuwe reeks. Men ziet er uit, dat 't voor het doel van deze artikelen te weinig toe doet, welke der beide reeksen men volgt. In beide reeksen toch nemen Uzia en Jotham, Achaz en Hizkia de midden-jaren in, en in deze periode valt Jesaja's optreden.

Koningen van Juda waren.

	Eerste reeks.	Tweede reeks.
Rehabeam	931 tot 915	975 tot 957
Abia	914 „ 912	957 „ 955
Asa	911 „ 871	955 „ 914
Josafat	870 „ 849	914 „ 889
Joram	848 „ 845	889 „ 884
Achaz	844 „ 843	884 „ 883
Athalia	843 „ 837	883 „ 878
Josab	837 „ 796	878 „ 838
Amasia	795 „ 776	838 „ 810
Uziah (<i>Asarjah</i>)	775 „ 758	809 „ 758
Jotham	758 „ 755	758 „ 744
Achaz	754 „ 715	744 „ 727
Hizkia	714 „ 686	727 „ 698
Manasse	685 „ 641	698 „ 643
Amon	640 „ 639	642 „ 641
Josiah	638 „ 608	640 „ 609
Josiah	608 „ 607	609 „ 607
Jojakim	607 „ 597	607 „ 597
Jojachin	597 „ 597	597 „ 597
Zedekia	599 „ 586	596 „ 586

Jesaja's profetieën vallen nu in de cursief gedrukte periode. Volgens de ene reeks loopt derhalve zijn periode van Uziah tot met Hizkia van 775 tot 686, en volgens de tweede van 809 tot 698. Met het oog op zijn profetieën een nauwelijks meetelend verschil.

Het karakteristieke nu van deze periode ligt in den zeldzamen bloei, waartoe juist in deze Jesaja'sche periode, als we ons zoo mogen uitdrukken, de Koninkrijken van Juda en Israël gekomen waren. Het Koninkrijk van Israël viel voor Assyrië's overmacht in 722. Jesaja heeft altoos Israëls ondergang zelf beleefd. Al is het toch dat we zijn sterfjaar niet nauwkeurig kennen, het schijnt toch wel vast te staan, dat zijn leven tot in het jaar 700 voor Christus voortschied. Daar nu zijn optreden 't machtigst was in de periode van 750 tot 700, zoo mag vastgesteld, dat Jesaja beide Koninkrijken niet anders gekend heeft dan in hun hoogsten staat van bloei. Uit alle ons ten dienste staande gegevens toch blijkt, dat juist in die periode en in Samaria en in Jeruzalem een ongekende weelde heerschte; dat juist die toenemende weelde zoo in Nineve als Babylon steeds meer de opmerksaamheid op de koninkrijken tusschen de Jordaan en de Middellandsche zee vestigde, en dat niet 't minst die ongekende uitwendige welvaart aan Tigris en Euphraat de neiging deed opkomen, om zich van deze bloeiende, machtige en rijke Staten meester te maken. Vooral in Oostersche landen kunnen de tijperken van bloei en achteruitgang spoedig afwisselen. Onder David stond Israël oconomisch zwak, en na David, onder Salomo, rees het schier plotseling tot een staat van ongekende weelde. Onder Rehabeam, en onder de koningen die van Abia tot Uziah op elkander volgden, schijnt de maatschap-

pelijke gesteldheid in Juda weer gedaald te zijn, maar reeds onder Ahaz kwam er weer weelde op, en onder Uziah en zijn onmiddellijke opvolgers schijnt een welvaart te hebben geheerscht, alsof de weelde uit Salomo's dagen was teruggekeerd.

Het hierdoor schier uitgelokte overdadige leven deed te Jeruzalem vooral een zeer scherpe tegenstelling opkomen. Eenzijdig drukte de weelde een stempel van wereldsche gezindheid op het meer geoeede en op den voorgrond tredende publiek, maar juist de hiearaan genomen ergernis kweekte onder het lager staande publiek een vromen kring, die zich al meer uit het publieke leven terugtrok, en ten slotte door Jesaja finaal van den toongevenden kring werd afgescheiden. Zoo zag men te Jeruzalem hetzelfde verschijnsel opkomen, dat zich steeds bij zoo bedenklijke sociale-ontwikkeling voordoet, en ook ten onzent keer op keer zich heeft voorgedaan. Het was tot op zekere hoogte destijds in Jesaja's dagen gelijke toestand, als er in Galilea heerschte toen Jezus in dat gewest omwandelde. Ook toen toch stelde wat groot en aanzienlijk was, zich tegen Jezus over, en waren het schier eenzijdig de kleine lieden die in scharen van duizenden Jezus om zijn heerlijke prediking en om zijn wonderdaden opochten. Nu was het echter in Jesaja's dagen opmerkelijk, hoe tusschen die afgedoelde hooge kringen, en dien trouwen kring van kleinen omvang, destijds een middenkring in stond, die nog deels uit gewoonte aan het heilige gehecht was, en toch anderdeels volop met het leven der wereld meedeelde. Voor dezen middenkring nu hing er veel van het Hof af. Regeerde een afvallig Vorst, dan gleed deze middenkring geheel mee in het wereldsche leven af; rustte daarentegen de kroon op het hoofd van een vromen aanblijder van Jehovah, gelijk Hizkia, dan sloeg de uitwendige vorm van het publieke leven te Jeruzalem gedurig om. De ene maal was het dan sociale meed, om met den vromen koning in den tempel op Sion te verkeer, en een ander maal om met Manasse zich van den tempeldienst te vervreemden, en de ingesloten afgezonderd zoo goed als openlijk na te volgen. Dank zij Israëls verleden, en de geheel eenige betekenis van den tempel op Sion, brachten toch de oude volksgewoonten met zich, dat men, onder wat vorm dan ook, met het kerkelijk leven, als we het zoo noemen mogen, meedeelde. De tempel op Sion had te geheel eenige betekenis, om zich aan te stellen alsof men er niet mee rekende. Alleen maar, de religieband die aan Sion bond, was almeer verslapt. Het was al meer ijdele vorm geworden, om naar Sion op te gaan. Men deed dus beide, eenzijdig in Sion meed, en anderzijds de afgodische eerediensten bezoeken en naloopen. En als men dan vroeg, bij welke van die twee men met zijn hart was, dan toonde geheel het optreden en geheel de houding, dat het afgodische warm vereerd, de dienst op Sion koel aangestaard werd; en juist dit heeft Israëls geestelijk verval hand over hand doen toenemen.

Het was zoo bijna dezelfde toestand als onder ons in de tweede helft der 18e eeuw geheerscht heeft. Ook onder ons heette toen het publiek van alle gading nog met de kerk der vaderen mee te leven. Families die geheel en al van het kerkelijk leven vervreemd waren, vond men toen nog maar weinige. De jongeren trokken zich al meer terug, maar de man en vrouw van positie plachten hun zitplaatsen in het huis des gebeds nog steeds te bezetten. Ook was de prediking nog in hoofdzake op de lijn der vaderen gebleven. Maar het huiselijk, het maatschappelijk en het burgerlijk leven was steeds meer van den hoogen geestelijken toon uit de 16e en 17e eeuw vervreemd. Fransche romanlitteratuur van min kuischen aard werd verslonden. De schouwburgen werkten zedebedervend. En geheel de samenleving daalde op lager peil. Dit was toen ook ten onzent oorzaak, dat de vromen, kringen zich van het publieke leven al meer afscheidden, zich terug trokken en op zichzelf gingen staan. En zoo kreeg men ook ten onzent de drie groepen die in 1795 elk als onder eigen banier voor den dag kwamen. De radicaal-revolutionaire groep die de Franschen inhaalde ten Oranje uitwierp. De braaf groothburgerlijke groep, die zich al meer verfranschte. En in de derde plaats de groep, voor wie Bilderdijk de lijdende held werd, en die zich steeds meer in hun gezelschappen van het nationale leven isoleerde. Het werd toen in die gezelschappen letterlijk nogmaals zoals 't onder Jesaja was geworden. Zie 't maar in Jesaja VIII: 10, waar de profeet uitroept: Bind de getuigenis toe, en verzegel de

Thorah onder mijn leerlingen. Deze drie-deeling van het volk verklaart het dan ook, hoe te Jeruzalem nu kort op elkander een Godverloochenend en een Godzoekend Vorst het bewind kon voeren, en hoe beide op hun beurt, voor een tijdlang, de publieke opinie achter zich kregen. Gelijk gezegd, de tegenstelling tusschen Hizkia en Manasse kon niet krasser, en toch blijkt 't uit de historie, hoe niet slechts beide aanhang wonden, doch hoe beide ook wel waarlijk beurtelings de invloedrijke kringen achter zich kregen. In Hizkia's dagen kreeg men te Jeruzalem den indruk, hoe vroom is toch het volk. En nauwelijks was Hizkia verdwenen, en Manasse in zijn plaats getreden, of men verbaasde er zich over, hoe diezelfde pas nog zich zoo vroom voordoeende kringen, nu op eens weer al wat vroom was, door hun goddeloos houding ergenden.

Just deze stand van zaken te Jeruzalem bracht nu de noodzakelijkheid met zich, dat te Jeruzalem een geheel andere profetische gestalte optrad dan te Samaria, of in het Koninkrijk van Israël. Te Samaria was geen vrome kring meer. Er zelden ook in Samaria nog wel enkele godzalige mannen en vrouwen zijn overgebleven, maar deze enkele personen verdwenen onder de massa, en ook mag wel aangenomen, dat wie van eenig aanzien was, uitweke naar Jeruzalem. Alleen het landvolk kon dat niet doen, en vandaar dat de zevenduitend, waarin Ella zijn sterfte vond, meer onder de landlieden te zoeken waren, en later in hun nakomelingen die schare leverden die Jezus in Galilea navolgden. Het hoogere leven der meer aanzienlijken daarentegen, en ook de ambtenaren en officieren, waren te Samaria geheel van Jehovah verveend. Hieruit verklaart het zich dan ook, dat de profeten die in Israël verschenen, voorzover wij nog geschriften van hen bezitten, zich 't meest tot het landvolk wendden, en niet zelden zelfs uit het landvolk waren opgekomen. Israël behield dan ook voor de toekomst geen eigen betekenis meer. Men weet wat door den lateren afval uit Samaria geworden is. Te Samaria had men nu eenmaal Sion afgezworen, en uit Dan en Bethel is de jammer van het verdere over de tien Stammen uitgegaan. Heel anders daarentegen stond het in het Koninkrijk van Juda. Reeds op zichzelf mag aangenomen, dat in den stam van Juda van oudsher een degelijker geloofsleven was opgebloeid. Men ziet dat reeds aan de houding van Juda, toen zijn broeders Jozef wilden ombrengen. Op Juda rustte van oudsher de belofte, die zich in den Messias vervullen zou. Aan Juda was ook Davids profetie toegekomen. David en zijn huis waren dan ook uit Juda. En ten slotte is het evenzoo uit Juda's stam, dat te Bethlehem de Heiland der wereld het licht zag. Zienlij nu beelde die voortreffelijkheid van Juda zich af in den tempel op Sion. In Efraim was zulk een heiliging van de plaats van den Jehovah-dienst ondenkbaar geweest. Zou er een tempel voor Jehovah verrijzen, dan kon die niet anders dan in Juda's stam gebouwd en geheiligd worden.

Doch hierbij bleef het niet. Ook het huis van Aaron, en de kinderen van Levi, waren niet mee naar Samaria uitgegaan, doch in Juda gebleven, en wat zonde en zedebederf ook in Levi's stam ten slotte mocht zijn uitgebroken, toch bleef in het huis van Aaron en in Levi's stam nog altoos een heilige traditie voortleven, die een afval als in Samaria ondenkbaar maakte. Ook onder de kleine profeten zag men het reeds, hoe er zelfs profeten uit dezen van ouds geheiligden stam opkwamen. Zeifs kan gezegd dat de oude heidennatuur, die in David zoo heerlijk geschitterd had, niet in Samaria, maar te Jeruzalem na bleef leven. Reeds wat later onder de Makkabeen gezien werd, is hiervoor bewijs. Hieruit mag altoos afgeleid, dat het Gode belief heeft, in den eenen stam meer dan in den anderen, een wortel des levens te sparen, waaruit op de door God bestemde ure weer een nieuw leven zou kunnen opkomen. En dit nu bleek een wortel van geestelijk leven te zijn, die in hooger zin alleen in Juda tieren bleef, en dat wel zoo tieren, dat er ten slotte toch weer een edele plant uit kon opbloeien. Soms voorzeker is het, of er tusschen Israël en Juda geen verschil meer te ontdekken valt. Telkens krijgt men den indruk, alsof beide rijken even diep gezonken zijn, en daar in Jeruzalem het zondige leven dan in tegenstelling met Sion nog zooveel sterker uitkwam, ontvangt men meer dan eens zelfs den indruk, alsof het verderf in Jeruzalem nog verder was voortgeschreden. Maar dit was schijn, en Gods oog zag steeds in Juda het rijke weer uit de

afgehouwen tronk opschieten. Hoe diep schuldig ook Juda ten slotte staan mocht, uit Juda kon altoos nog weer nieuw leven opkomen, uit Israël niet. Niet in de lijn van Jerobeam, alleen in die van Rehabeam bewoog zich wat in de toekomst niet alleen aan Jacobs geslacht, maar aan heel de wereld de redding brengen zou. Vanzelf hing dit geheel en eeniglijk aan Gods beschikking, maar die beschikking Gods is dan ook de fontein, waaruit, door alle eeuwen heen, altoos weer het heilige en eenig ware uitgespuist. Het is volstrekt niet zoo, alsof er onder de massa van onheilige individuen zoo nu en dan geheel onverwachts een vroom individu te voorschijn komt. De personen staan niet op zichzelf. Er is in elke familie een eigen trek. In elk gezin tintelt een eigen leven. En hooger op gaat dit tot in de stammen en in de rassen door. Thans in den jammerlijken wereldoorlog ziet men het weer, hoe ten slotte het volksbesef, het nationale gevoel, elk ander besef en zelfs het kerkelijk leven, voor een oogenblik terug wist te dringen, zoodat zelfs bisschoppen van de ene Roomsche Kerk, openlijk, ter wille van hun band aan hun eigen volk, tegen elkander optraden. Ge kunt u zoo ook geen Jesaja als te Samaria geboren denken. Van alle stammen kon alleen de stam van Levi of van Juda zulk een hoogstaande persoonlijkheid voortbrengen. Ook een man als Jesaja was niet maar een hoogstaand individu in zijn eigen persoon, maar tevens kind van zijn tijd, kind van zijn geslacht, en zoo ook zoon van Juda.

Het feit, dat de grootste onder de profeten juist destijds, en zulks wel in Juda, en te Jeruzalem is opgetreden, verklaart zich hieruit geheel. Er is in alles samenhang. Ook het licht der profetie gaf niet plotseling een middagzon. Het begon ook hier met een schemeren van den dageraad. Eerst half donker nog, toen al helderder opklarend. En zoo bleek ten slotte ook de profetie een planting Gods te zijn, die eerst van lieverde zich tot hooger ontwikkelen kon, en eerst op het van God bestemde oogenblik haar vollen luister kon ontplooien. Hoe hoog ook bij Jesaja vergeleken, een Jeremia moge gestaan hebben, hij trad op in geheel ander milieu en onder geheel afwijkende omstandigheden, en reeds uit deze gegevens moest een gansch andere profetische verschijning rijpen. Ezechiël die onder ballingen opkwam, kon noch een Jesaja, noch een Jeremia zijn. Een Daniel staat tengevolge van zijn inleven in het Oostersche leven zelfs zoo geheel op zich zelf, dat velen zich Daniel nauwelijks meer als een zoon van Jacob konden denken, en daarom met zijn Godspraak niet rekenen wilden. Hierop moet daarom zoo volle nadruk gelegd, omdat men zoo eerst verstaat, hoe Jesaja niet een eenling is, die geheel uit zichzelf opkwam, maar hoe in Jesaja ten slotte de profetische plant haar vollen bloei ontkiende. De profetie is in Israël niet een hebbelijkheid van enkele personen, noch ook een gave, die geheel op zichzelf aan enkele individuen verleend is. Heel de profetie is een samenhangend verschijnsel. Ze stond als levensuiting niet op zichzelf. Ze zou bij elk ander volk in die mate en op die wijze zich niet hebben kunnen ontwikkelen. In de profetie onder Jacobs nageslacht openbaart zich een levensuiting, die met heel den aard van het volk, met zijn verleden, met zijn roeping, en met de aan dat volk verleende gave samenhangt. En juist dit nu wordt zoo ten eenenmale miskend door een ieder, die in de profetie niet anders ziet, dan een dictaat dat van God kwam, en dat de profet opschreef, en dat nu als een eerst geschreven en later gedrukt boek de wereld is ingegaan. Wie 't zoo beschouwt ziet heel het heilig karakter der profetie voorbij. Een dictaat opschrijven kan een ieder die schrijven kan, mits zijn gehoor hem in staat stelt de klanken op te vangen. Was de profetie en de ingeven in het gemeen niet anders dan een voorspreken, en het voorlezen van een boek geweest, zoo zou zelfs de man hebben kunnen ontbreken, die zich voor het opschrijven leende. De gramphoon, die men sinds uitvond, had dan, buiten alle menselijke bemoeiing om, het Goddelijk dictaat kunnen opvangen en het straks kunnen uitgeven. Ja, men kon nog verder gaan. De wet der tien geboden is door God zelf op het marmer ingegrift. Mozes deed er niets aan, dan dat hij de steenen tafelen, waarop God die wet gegrift had, wegdreef. Hieruit nu volgt immers, dat, zoo 't Gode belief had, afgezien van alle geestelijke inwerking, aan de wereld zeker aantal volzinnen gewoon weg mee te deelen, in Gods Almacht alle gegevens aanwezig waren geweest, om heel de Heilige

Schrift, zonder eenige menselijke tussenkomst, in leesbaar schrift voor ons in gereedheid te brengen.

Doch hieruit ziet men dan ook, hoe volstrekt onhoudbaar de geheele voorstelling is, alsof in den profet niet anders dan een beroepen individu ware te eeren. Als God een profet roept, dan is 't Gods eigen bestel, dat dien profet uit een bepaald volk deed geboren worden, en de geboren worden uit daartoe door God zelf verkozen ouders, en wel uit ouders die behoorden tot een bepaalde familie, gezin en stam, en die in zich, krachtens hun geboorte, al dat eigenaardige en bijzondere bezaten, dat straks voor hun profetische werkzaamheid eisch zou zijn. Ook hier kan niet sterk genoeg op de variatie in de geslachten nadruk worden gelegd. Het is niet waar, dat elk kind dat geboren wordt, eenvoudig een creatuur van zeker soort, en altoos van een vast model is. Zie 't maar aan wat David in Psalm 139 zong. Ontvangenis en geboorte en opvoeding, het gaat alles onder Gods bestel, en eindeloos is de rijke variatie, waarin God bij alle menschen schepping den oneindigen rijkdom van zijn gaven toont en verheerlijkt. Nu is het zeer zeker waar, dat bij meer dan een profet de profetische gave nog op zoo lage trap van ontwikkeling kan staan, dat het bijzondere er nog bijna niet in uitkomt. Doch dit is zoo bij alle planten. Wie de allereerste levenskiem van wat plant ook uit den bodem ziet opkomen, neemt nog nauwelijks eenig verschil waar. Het is dan een klein klempe, waarin ons oog vaak de soort en natuur nog niet onderscheiden kan. Zoo nu was het ook met de eerste beginselen der profetie. Daarin was nog ter nauwer nood onderscheid waar te nemen. Maar als de plant in groei voortschiedt en ten slotte in haar bloei uitkomt, dan ziet een ieder het onderscheid. En zoo ook was het bij de profetie. Hoe verder ze voortschreed, hoe ze steeds meer een eigen karakter aannam, en van lieverlede haar voltooiing, als we ons zoo mogen uitdrukken, naderde. Juist hieraan ontleenden we dan ook het recht, om Jesaja als den eerste zelfs onder de groote profeten op den voorgrond te plaatsen, omdat onbetwist het volle, rijke wezen der profetie eerst in hem ten volle aan het licht is gekomen. Een nog hooger gaande profetie is ondenkbaar, en zelfs de apostelen kunnen niet gezegd worden in hun profetische taak hooger te hebben gestaan. Zelfs een Johannes op Pathmos kan als profet niet boven Jesaja worden gesteld.

Nu kan zeer zeker, gelijk we ook bij David zien, niet alleen een eenig held, maar ook een historisch geheel eenig man, zelfs uit een schaapherder geboren worden, iets wat weer een geheel andere toelichting zou vereischen, maar heeft men gelijk hier in de profetie met een historisch verschijnsel te doen, dat zich bij een bepaald volk over vele eeuwen uitstrekt, dan is het niet toevallig, dat juist in een Jesaja zich de hoogste bloei van dit profetisch verschijnsel aandient. Jesaja was afgevaardigd van een bepaald geslacht. Hij behoorde tot een bepaald stam. Hij was geboren in een eigen familie. Die familie bekleedde een bepaald stand en had een eigen verleden. En al deze gegevens saam hebben nu onder Gods hoog bestel ten slotte den persoon van Jesaja voortgebracht, en in dezen persoon van Jesaja al de gegevens saam doen komen, die voor de hoogste uiting van het profetische leven eisch waren. Slechts ten deele kunnen we dit in zijn geslacht na wijzen, en grootendeels blijft dit ook bij Jesaja een mysterie. Alleen aan de uitkomst zien we, wat wonderlijke profetische gaven het Gode belief had in dezen geheel eenigen dienaar te doen geboren worden. Vanzelf hebben de samenstellers van de Heilige Schrift Jesaja dan ook aan het hoofd van de geheele reeks van profeten geplaatst. De Rabbijnen brachten hier wijziging in. Maar de Kerk zoo van het Oude als van het Nieuwe Verbond heeft immer gearzeld, om in Jesaja's geheel eigen persoonlijkheid den voltooiden bloei van geheel de plant der profetie te eeren, en hem steeds de hoogste plaats der eere aangewezen. En niet alleen dat de samenstellers van de Heilige Schrift dit niet laten konden, maar ook in al de eeuwen die sinds verlopen, heeft de Christelijke Kerk bepaaldelijk in Jesaja de volle, rijpe vrucht van de Goddelijke profetie genoten. Ook Jeremia wordt hoogelijk gewaardeerd. Ook Ezechiël, en vooral Daniel, kunnen steeds op warme belangstelling rekenen, maar toch, boven Jesaja ging geen ander. Wie uit Jesaja predikt voelt nog de bezieling, die in eigen predikatie van dezen profet uitgaat. Inhoud, toon, stijl, wijze van toespreken, het staat hier